

**Strategisk miljöbedömning
Översiktsplan 2021, Trosa kommun**

STRATEGISK MILJÖBEDÖMNING

Inledning och syfte

Strategisk miljöbedömning är en process som kommuner ska genomföra när de till exempel upprättar planer, där genomförandet kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Processen ska främja och säkerställa hållbar utveckling genom att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande

Enligt MKB-förordningen antas en översiktsplan generellt medföra en betydande miljöpåverkan vilket innebär att en strategisk miljöbedömning ska göras när en översiktsplan upprättas eller ändras. Dessutom omfattar en översiktsplan nästan alltid verksamheter som finns upptagna i bilaga 3 i MKB-förordningen. Sedan den nu gällande översiktsplanen togs fram 2015, har lagstiftningen kring detta skärpts. Det är dock viktigt att nivå och detaljeringsgrad hålls på en rimlig nivå. Översiktsplanen är ett rådgivande dokument som exempelvis översiktligt beskriver kommande möjliga utbyggnadsprojekt. Projekt som i ett senare skede, t ex detaljplan eller annan tillståndsprövning, utreds och fastställs. I det senare skedet görs alltid en strategisk miljöbedömning, om den tidiga undersökningen visat på risk för betydande miljöpåverkan. Det är också då ett förslags påverkan verkligen kan bedömas eftersom det först är då den detaljerade utredningen av genomförandet och dess effekter görs.

Sedan lång tid tillbaka har Trosa kommun prioriterat sitt översiktsplanarbete. I en växande kommun belägen i den mycket expansiva Stockholmsregionen är tydlighet om kommunens riktning av stor betydelse. I den nyligen antagna RUF 2050 anger Region Stockholm den framtida inriktningen i planeringen. I ett 2050-perspektiv räknar regionen med en fortsatt befolkningstillväxt där antalet invånare planeras öka till ca 3,4 miljoner invånare i slutet av planperioden. RUF 2050 pekar också ut olika utvecklingsstråk vilka följer betydelsefulla infrastrukturstråk såsom E4, E20, E18 och de spårbundna stråken utmed Mälaren, norrut mot Uppsala och söderut via Ostlänken mot Norrköping-Linköping. RUF 2050 lyfter fram regionens betydelse för Stockholms fortsatta tillväxt än

mer än tidigare och Trosa kommun är genom sitt geografiska läge redan idag en integrerad del av Stockholmsregionen. Med ännu bättre kommunikationer än idag kommer detta att stärkas ytterligare och betydelsen av en aktuell och tydlig översiktlig planering kommer att vara viktig även i framtiden.

Vid en genomgång av den nu gällande översiktsplanen konstaterades att en stor del av de planerade bostadsprojekten var helt eller delvis genomförda, att planeringen av Ostlänken kommit till ett avgörande skede med en reviderad sträckning samt att lagstiftning och förutsättningar hade ändrats inom ett antal områden. Mot bakgrund av detta var det naturligt att påbörja arbetet med en ny översiktsplan.

Översiktsplanen utgör kommunens långsiktiga strategi för kommunens utveckling på kort och lång sikt. Genom en framåtblickande översiktsplanering skapas förutsättningar för en långsiktighet och god hushållning av våra gemensamma resurser. Kommunen kan genom aktiva val skapa förutsättningar för sådan hushållning i kombination med utveckling. Översiktsplanen kanalisera dessa val, vilka får olika konsekvenser för kommunen i stort liksom för enskilda områden. Genom att i ett tidigt skede uppmärksamma detta kan mer långsiktigt hållbara val göras, vilket utgör en del i kommunens strategiska bedömning för översiktsplanen som helhet men också i enskilda projekt. Syftet med den strategiska miljöbedömningen är att tydliggöra de konsekvenser som följer av kommunens aktiva val i översiktsplanen.

Bakgrund och översiktsplanens huvuddrag i korthet

I december 2018 fick Samhällsbyggnadskontoret i uppdrag att ta fram en ny kommunövergripande översiktsplan. Flera år med hög befolkningstillväxt, omfattande bostadsproduktion samt klagoranden kring exempelvis Ostlänken och Infart västra Trosa är några av motiven till uppdraget. Framförhållning har alltid varit av vikt för Trosa kommun och ovanstående har visat på betydelsen av detta.

Kommunens nya översiktsplan kommer att bygga vidare på de grundläggande principer som de fyra tidigare översiktsplaner som tagits fram under 2000-talet baserats på, d v s möjliggöra för ny bostadsbebyggelse genom komplettering av kommunens tätorter samt stärka befintliga kollektivtrafikstråk. Översiktsplanen kommer även fokusera på att stärka axeln mellan Vagnhärads nya resecentrum och Vagnhärads torg. I takt med att kommunen har vuxit har även bevarandefrågor såsom närgrönområden, känsliga kulturmiljöer, spridningskorridorer för djur- och växtliv fått ökad betydelse. Arbetet med att lyfta fram vattenfrågor i kommunen, som påbörjades i nu gällande översiktsplan kommer att fortsätta.

Strategisk miljöbedömning ska främja och säkerställa hållbar utveckling

Metod och arbetssätt

All planering följer bestämmelserna i Plan- och bygglagen (2010:900) och redan i första kapitlets första paragraf tydliggörs syftet med all samhällsplanering:

1 § I denna lag finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

Framtagandet av översiktsplanen styrs av Plan- och bygglagens tredje kapitel och där framgår tydligt att översiktsplanen ska vara rådgivande för beslut om dels mark- och vattenanvändningen samt dels om hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen ska ange den långsiktiga inriktningen för kommunens utveckling av den fysiska miljön. Plan- och bygglagen anger också att en strategisk miljöbedömning kan behöva upprättats utifrån de förslag översiktsplanen redovisar. Arbetet med miljöbedömningen och planförslaget ska ske parallellt i syfte att underlätta att göra långsiktigt hållbara val och avvägningar.

Samhällsbyggnadskontoret ansvarar för arbetet med översiktsplanen och tjänstemän från kommunens olika fackkontor deltar i planarbetet inom sina respektive ansvarsområden. Detta kvalitetssäkrar underlag och slutsatser samt även att plandokumentet förankras inom organisationen. Kommunstyrelsens planutskott, där samtliga partier i kommunfullmäktige är representerade, är politisk styrgrupp för arbetet.

Avgränsning av strategisk miljöbedömning

Planarbetet är avgränsat såväl tidsmässigt som geografiskt. Plan- och bygglagen anger att varje kommun ska ha en översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Det finns dock många frågor som är gemensamma

oavsett geografiska gränser på grund av att kommuner och regioner knyts närmare varandra. Därför är givetvis också sådana kommun- och länsövergripande frågeställningar aktuella för kommunens översiktsplan. Därutöver anger lagstiftningen att planen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön.

Översiktsplanen ska ange ramarna för mark- och vattenanvändningen i kommunen. Även andra frågor kan påverka utvecklingen i en kommun och hur den uppfattas av sina invånare, besökare, företag, föreningar m fl. Det har gjorts att många kommuner valt att fylla översiktsplanen med andra frågeställningar och översiktsplanen fått ett vidare innehåll än vad som kanske är tänkt utifrån lagstiftarens intentioner. Givetvis ryms frågor som inte är direkt kopplade till markanvändningen i en översiktsplan men det betyder inte att allt ska finnas där. Trosa kommuns översiktsplan utgår ifrån lagstiftningens intentioner och är därför främst en plan- och byggplansplan. Avgränsning såväl tematiskt som tidsmässigt och geografiskt är avstämt och godkänt vid det avgränsningssamråd som genomfördes den 13 juni 2019 med Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Tidsmässig avgränsning

Liksom i tidigare översiktsplaner kommer även den nya översiktsplanen att ha ett starkt fokus på de kommande fem till tio åren. Skälet till detta är framförallt att det ger kommunens organisation en tydlig ledning i det dagliga arbetet. Planens riktlinjer ger exempelvis en kortare startsträcka när detaljplanearbete ska påbörjas, den ger anvisningar kring bygglov utanför planlagt område eller vid hantering av förhandsbesked. Därutöver fungerar den som ett aktuellt underlag i dialog med externa markägare, exploatörer samt andra myndigheter såsom Region Sörmland, Trafikverket och Länsstyrelsen m fl.

Det räcker dock inte att ha ett kortsiktigt perspektiv utan planen behöver även vara mer framtåsyftande vilket gör att översiktsplanens långsiktiga tidshorisont sträcker sig fram mot år 2040. Valet av tidsperspektiv baseras bl a på

kända utvecklingssteg, som kommunen ser såväl i närtid som på lite längre sikt. Trafikverket har nyligen fastställt vägplanen för Infart västra Trosa vilket är ett namngivet projekt i regionens kommande infrastrukturinvesteringar. Andra kommande strukturskapande och betydelsefulla förändringar som kommer att påverka kommunens fysiska miljö är byggnationen av Ostlänken med ett nytt resecentrum i Vagnhärad. Detta kommer att skapa nya viktiga utbyggnadsstråk inom tätorten samtidigt som användningen av andra stråk kan förändras. Den utveckling kommunen redan idag ser med ett ökat bostadsbyggande inom Vagnhärad och därtill hörande befolkningsökning bedöms fortsätta och kommer att vara en mycket viktig planeringsförutsättning inför framtiden.

I det föreslagna längre tidsperspektivet kommer även det nya reningsverket i Trosa tätort, ett sammanbyggt gång- och cykelvägsnät mellan tätorterna, fortsatt inflyttning till kommunen, ökad permanentning av fritidshus och en fortsatt utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp vara aspekter som påverkar i stort och smått. I en växande kommun belägen i en av Europas snabbast växande regioner menar Trosa kommun att det är olämpligt att i översiktsplanen blicka ännu längre framåt. Särskilt mot bakgrund av att kommunen även fortsättningsvis kommer att arbeta med kontinuerlig översiktsplanering på samma sätt som kommunen hitintills har gjort under 2000-talet.

Geografisk avgränsning

Eftersom översiktsplanen i första hand kommer att fokusera på utvecklingen inom kommunens geografiska gränser kommer även den strategiska miljöbedömningen göra det. Det finns dock ett flertal aktuella frågeställningar som bedöms få ökad betydelse i framtiden och som berör fler kommuner och regioner. Utöver projekt Ostlänken kommer frågor som berör vatten och luft, i olika former, bli allt viktigare. Riskhantering och krisberedskap är annat som inte styrs av geografiska gränser. Det finns idag inga planer för exploatering i direkt anslutning till kommunens gränser vilket skulle kunna påverka annan kommun.

Tematisk avgränsning

Inför arbetet med den nya översiktsplanen har ett antal strategiska frågeställningar identifierats. Under planperioden har befolkningen ökat kraftigt, bostadsbyggandet har varit högt och projekten Infart västra Trosa och Ostlänken har kommit flera steg närmre ett genomförande. Detta har gjort att tillväxtfrågor i högre grad ställts mot bevarande och befintliga värden. I den strategiska miljöbedömningen har kommunen identifierat åtta fokusområden som särskilt behöver belysas och mot vilka planens förslag vägts under planarbetet. Dessa fokusområden är:

- Bebyggelse och befolkning
- Infrastruktur och resande
- Naturmiljö, riksintressen och strandskydd
- Kulturmiljö och landskapsbild
- Bebyggelseutveckling inom riksintresseområden
- Risk, klimat och vatten
- Dricksvatten, avlopp och dagvatten
- Miljökvalitetsnormer för luft och vatten

Därutöver redovisas kommunens ställningstaganden gentemot de nationella miljömålen.

Planförslaget i förhållande till – nollalternativ till översiktsplanen

En strategisk miljöbedömning bör definiera ett s k nollalternativ mot vilket planförslaget ska jämföras. Förslaget till ny översiktsplan förutsätter en fortsatt utbyggnad av norra Vagnhärad och under planperioden och framöver kommer den huvudsakliga tillväxten i kommunen att ske där. Antalet bostäder kommer öka jämfört med idag och ytor som idag är omöjliga att använda för exempelvis verksamheter kommer att öppnas upp i takt med att arbetet med Ostlänken fortskrider. Översiktsplanen pekar på prioriterade grönområden där bevarande går före exploatering och där området som sådant har ett högt värde för både närboende och djurlivet. Ambitionen med översiktsplanen är att stärka utbyggnadsstråk och skapa förut-

sättningar för en hållbar framtida utveckling där tillväxt kan balanseras mot bevarandevärden. Tidigare har Trosa kommun fört en diskussion kring strategiska vägvalsfrågor när det gäller att effektbedöma översiktsplanens förslag. Det har handlat om byggandet av Infart västra Trosa, Ostlänken och dess effekter, prioritering av utbyggnadsstråk mm. Något egentligt nollalternativ har inte studerats eftersom kommunen menat att något sådant inte är realistiskt.

Trosa kommun har sedan länge prioriterat den översiktliga planeringen dels för att ha ett tydligt styrdokument för organisationen inför framtida vägval och utvecklingssteg samt dels för att kunna lämna besked till exploatörer, fastighetsägare, medborgare, myndigheter m fl. Ett alternativ till detta skulle kunna vara att kommunen inte fortsätter den aktiva planeringen utan låter gällande översiktsplan fortsätta gälla även om mycket redan är eller är på väg att genomföras och många av kommande års frågor inte får svar i planen. Det skulle innebära att de prioriterade utbyggnadsstråken skulle fortsätta vara aktuella samtidigt som en utveckling av norra Vagnhärad skulle vara svår att genomföra eftersom stöd i översiktsplanen skulle saknas.

Samtidigt är det sannolikt att inflyttningen skulle fortsätta till kommunen även om takten sannolikt kommer att avta något kommande år. En fortsatt befolkningstillväxt utan en tydlig plan kan leda till en negativ påverkan för kommunen eftersom resandet med bil riskerar att öka om en utglesning sker. Samtidigt kan påverkan på stränder och orörda naturområden bli negativ samtidigt som påverkan på sjöar, åar och Östersjön kan bli stor. Nollalternativet som planen ska jämföras med blir således en fortsatt befolkningsutveckling utan någon egentlig styrning i och med att den nu gällande översiktsplanen fortsätter gälla även om den ger ett begränsat stöd för kommunen i sin myndighetsutövning.

Bedömningsgrunder

En översiktsplan bedöms alltid innebära betydande miljöpåverkan och därmed ska en strategisk miljöbedömning

göras. När en översiktsplan tas fram prövas en mängd uppslag, idéer och önskemål innan förslaget till översiktsplan upprättas. Parallellt sker en prövning utifrån den strategiska miljöbedömningens inriktning. Eftersom det är ett tidigt skede, bedöms förslagen översiktligt men det innebär ändå att de förslag översiktsplanen redovisar har bedömts som genomförbara. När detaljplanearbete sedan inleds kommer den formella prövningen att göras i fråga om särskilda utredningar och konsekvensbedömningar. Det är också där inriktningen för sådana utredningar och bedömningar bestäms. Ett förslags påverkan på sin omgivning kan variera kraftigt beroende på hur det genomförs. Därför är det viktigt att det redan i förslag till översiktsplan redovisas vilka frågor som särskilt behöver utredas i nästa skede.

Miljökvalitetsnormer för vatten och luft

När det gäller miljökvalitetsnormer för vatten, ska den ekologiska statusen vara god eller hög och den kemiska statusen hög. Landets kommuner arbetar utifrån målet att vattenförekomsterna ska uppnå minst god status samtidigt som det inte får ske någon försämring. Miljökvalitetsnormer för luft innebär att gällande gränsvärden måste följas. Finns risk för att detta inte uppnås, måste ett åtgärdsprogram tas fram. Generellt är luftkvaliteten hög i Trosa kommun. Det föreligger inte någon risk för att miljökvalitetsnormer för luft inte ska uppnås och luftkvaliteten mäts regelbundet inom ramen för kommunens medlemskap i Östra Sveriges luftvårdsförbund. Mot bakgrund av detta behandlas inte miljökvalitetsnormen för luft mer i den strategiska miljöbedömningen. När det gäller miljökvalitetsnormer för vatten redovisas detta senare i miljöbedömningen.

Riksintressen

Drygt 90% av kommunens yta täcks av någon form av riksintresse vilket gör att i stort sett alla förslag som redovisas i översiktsplanen på något sätt berörs av ett riksintresse. I vissa fall måste planförslagen vägas och anpassas till riksintresset medan påverkan i vissa fall är minimal eller ingen alls. I de fall ett riksintresse särskilt

måste beaktas, anges det i beskrivningen av förslaget. Trosa kommun är positiv till de översyner som gjorts av några riksintressens avgränsningar och värdebeskrivningar under senare år och hoppas att detta arbete fortsätter. Om riksintressena ska ha legitimitet är det viktigt att underlag och värdebeskrivningar ajourhålls och regelbundet omprövas. Trosa är en kommun med många värdefulla miljöer men frågan är om det är rimligt att drygt 90% kan antas vara av riksintresse.

Skyddade områden

Utöver riksintressen skyddas värdefulla områden på andra sätt. I 7 kap miljöbalken regleras exempelvis Natura 2000, naturreservat, kulturresevat och biotopskyddsområden. Även strandskydd regleras här. I Trosa kommun finns 12 Natura 2000-områden och förändringar i eller i närheten av dessa områden får inte påverka deras värden negativt. Ska åtgärder vidtas måste tillstånd sökas hos Länsstyrelsen. I kommunens planering och tillståndsgivning måste hänsyn visas dessa områden och det är även viktigt att bevaka att spridningsvägar mellan dessa områden inte äventyras. Utöver detta finns 16 naturreservat i kommunen, varav tre är marina reservat. I skärgården finns även sedan några år tillbaka ett hänsynsområde.

Tomtaklintskogen är ett kommunalt naturreservat

Stora delar av Trosa kommun är påverkat av strandskydd. Generellt gäller 100 m strandskydd utmed sjöar och vattendrag. Utmed Östersjökusten gäller till stora delar utökat strandskydd på upp till 300 m. Strandskyddet gäller såväl på land som ut i vattenområdet och syftar till att skydda naturvärden och säkerställa den allemansrättsliga tillgängligheten. I översiktsplanen har kommunen definierat områden i yttre och inre kustzon. Inom yttre kustzon gäller stor restriktivitet till ny bebyggelse medan det kan finnas större möjligheter för byggnation i inre kustzon. I den yttre kustzonen finns höga rekreations-, natur- och kulturmiljövärden vilket gör att dessa väger mycket tungt i förhållande till enskilda intressen att bygga ut.

Flera byggnader inom kommunen är skyddade enligt kulturmiljölagens 3 och 4 kap. Det rör sig både om byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen. I bygglovgivning och detaljplanering måste kommunen beakta detta. Därutöver utgör kommunen en mycket fornlämningsrik bygd med lämningar från stenåldern och framåt. Fornlämningar skyddas också av kulturmiljölagen i det 2 kap. Majoriteten av kommunens detaljplaner är påverkade av någon form av fornlämning och arkeologiska utredningar förekommer ofta i planarbetet.

Effekter av förslag till ny översiktsplan

Utifrån fokusområden som tidigare definierats redovisas nedan effekterna inom respektive tema. Redovisningen kommer att vara översiktlig och i de fall det i detaljplaneskedet bedöms nödvändigt med en strategisk miljöbedömning kommer respektive planförslag att utredas mer detaljerat. Varje fokusområde inleds med en övergripande beskrivning och målsättning samt hur kommunen ska arbeta för att nå dit.

Bebyggelse och befolkning

Mål:

- Trosa kommuns befolkning ska växa med i genomsnitt 1,5 procent per år räknat över en treårsperiod
- Samhällsplaneringen ska skapa förutsättningar för en varierad bostadsbebyggelse både vad gäller boende- och upplåtelseform.

- Kommunen ska vara ett levande samhälle som erbjuder kvalitativa bostäder, arbetsplatser, service och goda förutsättningar till rekreation.

Strategier:

- Kommunen ska växa genom komplettering i befintliga tätorter och utmed prioriterade kollektivtrafikstråk.
- Varje tätort ska få utveckla sina särskilda kvaliteter och sina unika förutsättningar.
- Planering och utbyggnad ska främja en hållbar utveckling med en blandning av bostäder, verksamheter och service.
- Översiktsplanen ska stödja kommunen i den fortsatta genomförandeprocessen i syfte att tydligt redovisa kommunens vilja både vad gäller exploatering och bevarande.
- Kommunen ska fortsätta det goda samarbetet med andra aktörer vilka deltar i samhällsbyggnadsprocessen.
- Särskild hänsyn och samhällsnytta ska övervägas vid exploatering av jordbruksmark.
- Tillväxt balanseras mot bevarande. Vissa områden är mer känsliga än andra för förändring och exploatering.

Förutsättningar

Trosa kommun har drygt 14.100 invånare och majoriteten av dessa bor i Trosa och Vagnhärads tätorter. De senaste åren har inflyttningen till kommunen varit omfattande och befolkningen har vuxit med 2-4% per år. Utöver detta ökar befolkningen under sommarhalvåret avsevärt med tanke på besökare och sommarboende. Under de senaste åren har även bostadsbyggandet varit högt och det är framförallt bostäder i flerfamiljshus med varierade upplåtelseformer som dominerat men även småhusområden har byggts ut. I takt med att kommunalt vatten och avlopp byggts ut i tätortsnära fritidshusområden har den redan pågående omvandlingen till mer permanentboende fortsatt.

Effekter

Översiktsplanen föreslår en fortsatt utbyggnad av bostäder i prioriterade kollektivtrafikstråk samt genom

komplettering i befintliga tätorter. Genom att fortsätta bygga utifrån denna strategi skapas förutsättningar för fler att resa kollektivt och möjligheten att utveckla nya linjer ökar. Exempel på detta är planläggningen av nya bostäder i Åda-området där kommunen nu gett regionen i uppdrag att utreda en ny busslinje utmed Stensundsvägen. Ett resultat av detta är den nya busslinje som kommer att börja trafikera Stensundsvägen inom kort. Genom att förtäta kan tätortsmiljöerna göras mer stadsmässiga och nya mötesplatser skapas. Detta ökar det naturliga flödet genom orterna och den upplevda tryggheten förstärks när fler människor rör sig över fler av dygnets timmar i tätorternas olika områden. Förtätningen ökar också möjligheten för verksamheter att etablera sig. Ju fler kunder i ett kvarter desto bättre förutsättningar för en närbutik, ett bageri, en frisör o s v. En förbättrad service minskar också behovet av kortare resor. Trosa som attraktivt besöksmål och populär för sommarboende förstärker dessa positiva effekter samtidigt som den periodvis ökade befolkningen ställer krav på kommunens infrastruktur och service.

Samtidigt som förtätning ger flera positiva effekter måste även andra faktorer beaktas. I en tätare stad blir klimatrelaterade frågor såsom hantering av dagvatten från tätare och kraftigare nederbörd, risker för höjda havsvattennivåer för låglänta områden som bebyggs i framtiden samt andra riskrelaterade frågor allt viktigare. Andra effekter av att förtäta är att intilliggande bebyggelse kan komma att skuggas och få sämre boendemiljöer, buller riskerar att öka och allmänna grönområden byggs bort. Samtidigt nyttjas befintlig infrastruktur mer effektivt och onödiga nya intrång kan undvikas.

I en kommun där stora delar av bebyggelsen är lokaliserad på uppgrundad sjöbotten med mycket varierande djup till fast mark är geoteknik, dagvatten och risker för exempelvis skred och översvämning ständigt aktuella frågor. I de flesta fall finns goda tekniska lösningar för såväl fördröjning och rening av dagvatten som stabilisering av mark och grundläggning av byggnader. Detta utreds och

säkerställs i detaljplanearbetet. I de fall dessa frågor särskilt behöver belysas anges det i redovisningen av planförslagen. Det är av betydelse att en fortsatt utbyggnad inte påverkar exempelvis vattenkvalitet för vatten genom att orenat dagvatten riskerar att rinna ut i känsliga vattendrag eller att översvämningsytor försvinner med risk för konsekvenser för intilliggande byggnader. Översiktsplanen pekar på om dagvattenhantering särskilt måste utredas vilket sedan görs i detaljplanearbetet. I vissa fall kan det även bli aktuellt med mer storskaliga dagvattenlösningar för nya områden.

Ökat bostadsbyggande är ett nationellt intresse. Med detta som bakgrund är en aktuell översiktsplan nödvändig för att kommunen ska kunna uppnå och bibehålla en fortsatt smidig samhällsbyggnadsprocess. Genom att koppla bostadsbyggande till utveckling av infrastruktur skapas en hållbar samhällsutveckling. Översiktsplanens förslag till utbyggnadsområden är i flera fall belägna inom minst ett riksintresseområde i många fall nära fornlämningsområden eller områden med höga naturvärden. Ibland berörs också strandskyddade områden eller delar av kommunens jordbruksmark mm. I detaljplaneprocessen behöver dessa intressen viktas mot det starka intresset för samhället i stort att bostäder fortsätter byggas.

Förslag till åtgärder

Trosa kommun behöver fortsätta arbetet med den långsiktiga fysiska planeringen i syfte att kunna styra den framtida bebyggelsestrukturen. Den sedan länge använda metoden att stärka strategiskt viktiga kollektivtrafikstråk samt komplettera i befintliga tätorter ger förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling. Det skapar också en täthet som ger ännu bättre förutsättningar för utveckling av det lokala näringslivet. Det är viktigt att kommande resecentrum i Vagnhärad kan integreras i en blandad stadsdel med både bostäder på pendlingsnära avstånd samt attraktiva verksamhetsområden med varierad inriktning. Den översiktliga planeringen ska vara högt prioriterad även i framtiden i syfte att tydligt kunna ta ställning i samhällsbyggnadsfrågor. Detta underlättar också följande

steg i processen där arbetet med såväl detaljplaner och bygglov även fortsättningsvis måste vara smidigt. I översiktsplanen presenteras förslag på förtätningar, där avvägningar gjorts mellan behov av framtida exploatering och dagens markanvändning. Det är viktigt att detta fortsätter göras, då behovet av bl a närrekreation och ytor för hantering av dagvatten kommer att vara fortsatt aktuella i takt med en ökande befolkning i kombination med en tätare bebyggelsestruktur.

Utifrån kommunens långsiktiga bebyggelsestrategi är det viktigt att även i kommande skeden beakta barnperspektivet i planeringen. Barns rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar och därför är det viktigt att arbetet med exempelvis trygga passager, busshållplatser, tillgång till gång- och cykelvägar och kvalitativ närrekreation fortsätter för att skapa trygga och säkra miljöer för barn och unga. Att stärka barnperspektivet i planeringen ger också goda effekter för befolkningen i övrigt.

I varje detaljplan görs en utredning om en strategisk miljöbedömning behöver göras utifrån en framtagen checklista. I samband med att lagstiftningen uppdaterades för något år sedan, omarbetades checklistan för att

Det är viktigt att beakta barnperspektivet i den långsiktiga bebyggelsestrategin

bättre hantera lagstiftningens krav. Checklistan hanterar frågor såsom risk för påverkan på riksintressen, Natura 2000, fornlämningar, strandskydd mm. Därutöver lyfts exempelvis geoteknik, risker, förorenad mark och påverkan på vatten. En genomgång av checklistan ger ett heltäckande underlag för beslut om detaljplanen innebär betydande miljöpåverkan och om en strategisk miljöbedömning behöver upprättas. Samråd om utredningen sker med Länsstyrelsen. Checklistan är ett levande dokument och uppdateras kontinuerligt för att säkerställa ett gott underlag inför det fortsatta planarbetet. Under planperioden ses möjligheten över att inkludera ett resonemang om planförslagets påverkan på ekosystemtjänster inom och i anslutning till aktuellt område.

Infrastruktur och resande

Mål:

- Andelen kollektivtrafikresande ska fortsätta öka i kommunen.
- Det ska vara enkelt att välja cykel för kortare resor inom kommunen.
- Känsliga kulturmiljöer ska värnas och avlastas från motordriven trafik.
- Andelen fossilfria fordon ska öka i kommunen.
- 98% av hushållen och företagen har tillgång till minst 1 Gbit/s senast 2023.

Strategier:

- Kommunen ska fortsätta arbetet med att utveckla tågtrafiken utmed Södra stambanan fram till dess att den ersätts av Ostlänken.
- Kollektivtrafiken ska inriktas mot attraktiva målpunkter och kunna erbjuda hela resan, t ex genom matarbussar som matchar tågavgångar.
- Genom att förstärka med bostäder i strategiska kollektivtrafikstråk kan befintliga och nya busslinjer utvecklas.
- Gång- och cykelvägnätet ska byggas ut ytterligare och säkra cykelparkeringar ska erbjudas.

- Utbyggnaden av laddinfrastruktur och alternativa drivmedel ska uppmuntras.
- Alternativa vägar ska avlasta känsliga miljöer och underlätta för tung trafik.
- Utbyggnad av fiber ska fortsätta.
- Skapa förutsättningar till ett ekostopp i anslutning till Ostlänkens resecentrum.

Förutsättningar

Trosa kommun har en förhållandevis hög andel arbetspendling såväl från som till kommunen, ca 3.500 personer pendlar ut och ca 1.250 pendlar in. Historiskt har en stor del av dessa resor skett med bil. Sedan flera år tillbaka har kommunen arbetat aktivt med att utveckla utbudet av kollektivtrafik inom samt till och från kommunen. När det gäller busstrafik har direktlinjer till Nyköping och Södertälje samt Trosabussens direktlinje till Liljeholmen i Stockholm varit högt prioriterade. För att underlätta för tågpendlare, har kommunen varit medfinansier till projektet Citytunneln för att öka kapaciteten för resande till och från Stockholms central och bidragit till regionens inköp av nya tåg för att öka antalet tågavgångar. Kommunen har också deltagit aktivt i planarbetet med Ostlänken och inrättat en tågbus för en anpassad busstrafik till pendlingsavgångarna till och från Stockholm. Utöver detta har infartsparkeringar inrättats vid strategiska kollektivtrafiknoder. Resultatet av detta syns i att resandet med buss och tåg kontinuerligt ökat och under senare år står Trosa kommun för den största procentuella ökningen av kollektivtrafikresande i länet.

När det gäller pendling på vägar är de viktigaste pendlingsstråken väg 218 och E4, framförallt mot Stockholms län. Mellan tätorterna inom kommunen har en utbyggnad av gång- och cykelvägar varit prioriterad för att underlätta för cykelpendling till Vagnhärads station samt till arbetsplatser och skolor inom kommunen. Även inom framförallt Vagnhärads och Trosa tätorter har omfattande satsning gjorts på att underlätta för gående och cyklister. Genom att länka samman gång- och cykelvägnätet har

ett mer heltäckande nät skapats.

Idag har 90% av kommunens invånare tillgång till bredband via fiber och 70% är anslutna till Trofi. Därutöver finns andra leverantörer etablerade i kommunen.

Effekter

Ett ökat bostadsbyggande är ett nationellt intresse och Trosa kommun arbetar aktivt för en fortsatt inflyttning och utbyggnad av bostäder. Genom att koppla bostadsbyggande till utveckling av infrastruktur skapas en hållbar samhällsutveckling. Kommunens ambition är att genom den långsiktiga strategin för bostadsbyggande skapa ännu bättre förutsättningar för tätare och mer utvecklad kollektivtrafik. I en kommun med en förhållandevis liten befolkning, krävs långsiktighet i planeringen för att skapa underlag för kollektivtrafiken. Det är inte ekonomiskt möjligt att erbjuda samma utbud som i en större kommun och därför är prioriteringar av vikt för att kollektivtrafiken ska vara mer attraktiv för pendlarna än den egna bilen. Kommunen har långsiktigt prioriterat direktlinjer till viktiga målpunkter i framförallt Södertälje och Stockholm samt Nyköping. Lokalt har trafikeringen anpassats genom att mindre fordon används där detta är möjligt. För att få fler att välja tåget och inte minst välja bort bilen för transport till Vagnhärads station, har en tågbus inrättats. Ett ökat resande med tåg har lett till ett ökat behov av infartsparkeringar vid stationen, något kommunen hoppas att tågbusen kan minska.

Översiktsplanen föreslår framförallt i Vagnhärad en omfattande förändring och utbyggnad av såväl bostäder som verksamheter kopplade till det framtida resecentrum men också befintliga vägar. Trafiken kommer att öka samtidigt som flera faktorer som rör vägnätet är under utredning. Väg 218 står inför en omfattande förändring liksom de delar av Kalkbruksvägen som berörs av översiktsplanens förslag. Vid planering av infrastruktur och kollektivtrafik utgör utbud av bostäder och arbetsplatser två viktiga parametrar. Genom en blandad och tätare bebyggelsestruktur skapas bättre förutsättningar för cykelpendling

och underlaget för buss- och tågresande stärks. För att ytterligare skapa förutsättningar för en förändring till mer kollektivt resande eller att fler tar cykeln kortare resor måste arbetet fortsätta med att rusta upp och utveckla befintliga och nya hållplatser. Det är också viktigt att säkra cykelgarage och cykelparkeringar byggs ut på strategiskt viktiga platser. I takt med att befolkningen ökar kan även underlaget för exempelvis bilpooler öka. Detta i kombination med en omställning till en mer fossilfri fordonsflotta där kommunen dels bygger ut laddstolpar på strategiska platser samt dels installerar en egen HVO-tank (förnybart bränsle) för kommunens tjänstebilar skapar förutsättningar för minskning av växthusgaser. Ett ekostopp vid Vagnhärad's nya resecentrum kan ytterligare förstärka omställningen till mer hållbara transporter.

En växande kommun som dessutom utgör ett av länets mest besökta resmål får effekter på mängden trafik. Många av de besöksmål som är aktuella ligger inom känsliga kulturmiljöer. I Trosa stad finns tre broar som är möjliga för passage med tung trafik. Under sommarperioden är en av dessa avstängd och de övriga två är trånga och kontinuerligt uppstår besvärliga situationer där trafik-säkerheten riskeras och byggnader återkommande körs på och skadas. Det finns inget som talar för att Trosas attraktivitet som besöksmål kommer att minska och samtidigt ökar antalet invånare kontinuerligt. Antalet turistbussar blir årligen fler samtidigt som trafiken i övrigt ökar både vad gäller personbilar som tung trafik. Det innebär att de centrala delarna av Trosa behöver avlastas från trafik som inte har målpunkt i stadskärnan. Risker är annars uppenbar att kulturmiljöer kommer att påtagligt skadas på ett sätt som är irreversibelt.

Utbyggnad av fiber och att möjliggöra digital kommunikation är av betydelse för en mindre kommun såsom Trosa. Utbyggt digital infrastruktur kan stärka förutsättningarna för företag att etablera sig eller utveckla befintlig verksamhet vilket på sikt kan minska behovet av resor. Tillgång till fiber är också attraktivt vid bostadsbyggande. Digital infrastruktur skapar också förutsättningar för arbete

på landsbygden eller i kontorshotell och motsvarande.

Förslag till åtgärder

Trosa kommun ska fortsätta utveckla kollektivtrafiken. Det gäller både utifrån de förutsättningar som finns idag med buss och Södra stambanan men också med blick framåt när Ostlänken kommer. Samarbetet med Trafikverket ska fortsätta på motsvarande sätt som idag när det gäller prioriterade infrastrukturprojekt. Infart västra Trosa är nödvändig för att avlasta den känsliga kulturmiljön i Trosa. Den nya vägen tillsammans med åtgärder i befintligt vägnät kommer att resultera i en bättre miljö för såväl boende som besökare och bebyggelse inom riksintresseområdet. Arbetet med trafiksäkerhetsåtgärder utmed väg 218 behöver fortsätta och kommunen kommer även i framtiden att vara en aktiv part i detta arbete som drivs av Trafikverket. För några år sedan gjordes en fördjupningsstudie av norra Vagnhärad för att tydliggöra framtida utvecklingsstråk. Sedan dess har resecentrums lokalisering flyttats, markägarförhållanden ändrats och området har fortsatt att utredas via projektet Ostlänken. Mot bakgrund av det vore det lämpligt att under kommande planperiod uppdatera fördjupningsstudien i syfte att exempelvis studera framtida trafikströmmar, utbyggnadsområden, närhet till störningskällor och omvandling av befintliga områden.

Ostlänken kommer att innebära en avsevärd förbättring för kommunens tågpendlare. Restiden kommer märkbart att förkortas särskilt för resande söderut, fler avgångar kommer att erbjudas och driftsäkerheten påtagligt öka.

Tillväxt ska ske i balans med bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljöer

Trosa kommun kommer genom egen planering samt genom deltagande i Trafikverkets projektering säkerställa att järnvägen realiserar i så nära framtid som möjligt. Under tiden är dagens trafik på Södra stambanan högt prioriterad tillsammans med möjligheten att matcha med bussar till tågtider i pendlingstid. Trosabussen ska fortsätta sin trafikering och utvecklas vidare liksom busstrafiken inom kommunen. I samarbete med regionen fortsätter förbättringsarbetet för övrig kollektivtrafik i syfte att få fler att välja den i stället för bilen.

Utbyggnaden av fiber som skett under senare år har varit positiv och det är viktigt att den fortsätter. Frågan är prioriterad och kommunen antar under hösten 2019 en ny strategi för det fortsatta arbetet.

Naturmiljö, riksintressen och strandskydd

Mål:

- Tillväxt ska ske i balans med bevarande av värdefulla natur- och kulturmiljöer.
- Ny bebyggelse ska tillkomma på ett sätt som berikar gällande riksintressen.
- Restriktivitet ska fortsatt råda inom strandskyddat område samtidigt som tätortsutveckling ska vara möjlig.
- Gällande riksintressens avgränsningar ska spegla de värden de omfattar.
- Kommunens planering ska understödja ekosystemtjänster.

Strategier:

- Genom kontinuerlig översiktsplanering görs avvägningar mellan bevarande och tillväxt.
- Utformning av planområden samt gestaltning av ny bebyggelse ska tillföra kvalitet till sitt närområde utifrån gällande förutsättningar på platsen.
- Kommunen kommer fortsätta arbetet med att prioritera nybyggnation utifrån översiktsplanens riktlinjer vad gäller inre och yttre kustzon, möjlighet att utveckla tätorterna inom strandskyddat område med utgångspunkt från miljöbalkens regleringar.

- Kommunen kommer aktivt att delta i alla former av översynsarbeten som görs av fastställda riksintressen.
- Planeringen ska utgå ifrån ekosystemtjänsternas olika aspekter och stärka såväl närmiljö som större strukturer.

Förutsättningar

I en växande kommun kan önskemål om byggnation och utveckling komma i konflikt med intresset att bevara och skydda. Drygt 90% av kommunens yta är påverkad av någon form av riksintressen och ofta överlappar flera varandra. Trosa är en kommun med höga natur- och kulturvärden av olika slag, något som uppskattas av såväl kommunen som dess medborgare och besökare. Dock kan det ifrågasättas om verkligen alla ytor har ett riksintresse i ordets rätta bemärkelse. Är exempelvis området runt Vagnhärads station ca en mil från kusten, av riksintresse för högexploaterad kust? Är det rimligt att det är statligt fastighetsinnehav och dragningar av statliga vägar som

utgör gränsen för vissa riksintressen, borde det inte vara områdenas värden som är avgörande?

I kommunen gäller utökad strandskydd utmed huvuddelen av kuststräckan upp till 300 m. Undantagna områden är i princip de som är planlagda och där strandskydd hanterats där. Utmed sjöar och vattendrag i övrigt gäller 100 m strandskydd. Översiktsplanen har definierat inre och yttre kustzon för att ge tydliga riktlinjer för både handläggare inom kommunen men också fastighetsägare. Strandskyddslagstiftningen är en generell förbudslagstiftning och dispens kan endast ges om särskilt definierade dispensskäl kan uppfyllas eller om allmänhetens tillgång till stränder samt bevarande av goda livsförhållanden för djur- och växtlivet inte motverkas.

Effekter

En alltför expansiv utbyggnad av Trosa kommun skulle på allvar äventyra de värden kommunen står för. Vissa av dessa finns reglerade och skyddade via riksintres-

sen, naturreservat, byggnadsminnen, fornlämningar, nyckelbiotoper, generella biotopskydd mm. Varje projekt eller förfrågan måste vägas mot sådana värden utifrån förutsättningarna på respektive plats. Hanteras inte detta på ett seriöst sätt, riskerar värden att förstöras, byggnader förvanskas och miljöer tappa sin attraktivitet. Mot bakgrund av detta behöver såväl översiktsplan som därpå följande detaljplaner, bygglov, förhandsbesked mm väga bevarandebestånd mot varje enskild förfrågan om utveckling. Om översiktsplanen inte pekar på dessa bevarandebestånd på samma sätt som planens förslag på nya områden, riskeras en obalans. Det är därför lika viktigt att tydligt redovisa skyddade områden, markera prioriterad grönstruktur eller påtala behov av utredning när planförslagen redovisas.

God samhällsplanering kan understödja ekosystemtjänster såväl utifrån ett naturvetenskapligt perspektiv som utifrån folkhälsa och rekreation. Men felaktiga beslut kan också ge motsatt effekt. Genom att tydliggöra gröna stråk och strukturer kan de sammanhängande miljöerna samt kopplingarna tydliggöras och därmed stärks de gröna värdena för både djur och växtliv som för kommunens invånare och besökare.

Trosa kommun menar att staten liksom kommunen kontinuerligt måste omvärdera och omdefiniera sina riksintressen, särskilt som vissa av dem tillkommit på ett mycket övergripande och generellt sätt. Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet har gjort vissa översyner och avgränsning och värdebeskrivningar har uppdaterats för några riksintressen. Detta skulle behöva göras generellt. Risken är annars uppenbar att områden som inte behöver belastas med restriktioner påverkas negativt utifrån hur det ser ut idag. Dessutom devalveras begreppet riksintresse om värdet inte kan påvisas och förstås av dem som påverkas. Givetvis ska områden som är av riksintresse skyddas, men staten liksom kommunen behöver ha ett aktuellt beslutsunderlag och där behöver betydligt större krav ställas på staten och dess sektorsmyndigheter. Inom kommunen berörs stora områden av strandskydd.

En alltför expansiv utbyggnad av Trosa kommun skulle på allvar äventyra de värden kommunen står för

Flera områden inom strandskyddat område är bebyggda sedan lång tid tillbaka. Det betyder att kommunen varje år hanterar ett 20-tal strandskyddsärenden. Detta eftersom alla åtgärder inom strandskyddat område är förbjudna och kräver dispens om de ska genomföras. Kommunen hanterar varje enskild förfrågan om strandskydd utifrån gällande lagstiftning, praxis samt utifrån översiktsplanens riktlinjer om yttre och inre kustzon. Om kommunen istället skulle bevilja fler åtgärder finns en uppenbar risk att kuststräckan i hög grad privatiseras på ett sätt som strider mot lagstiftningens syfte. Risken för övergödning av Östersjön skulle öka, tillgängligheten för allmänheten minska och påverkan på djur och växtlivet såväl på land som i vattnet skulle påverkas kraftigt.

Förslag till åtgärder

Trosa kommun ska fortsätta arbeta för att skapa balans mellan tillväxt och bevarande. Översiktsplanen är det viktigaste verktyget för detta och dess riktlinjer ska underlätta för enskilda handläggare i sin myndighetsutövning. Kontinuerlig översiktlig planering är nödvändig särskilt för en växande kommun och skapar också tydliga spelregler för de aktörer som agerar inom kommunen.

Liksom tidigare kommer Trosa kommun att vara aktiv när staten initierar revideringsarbeten av sina riksintresseområden. Lokal kännedom är av betydelse när dessa områden ska avgränsas för att undvika generella utpekanden och effekter liknande de vi ser idag när vägdragningar och gränser för statligt ägda fastigheter fått vara mer styrande än faktiska värden på platsen.

Riktlinjer för inre och yttre kustzon kommer även fortsättningsvis att vara stöd i kommunens hantering av förfrågningar i strandnära lägen tillsammans med lagstiftning, domar och förarbeten. Samtidigt kommer Trosa kommun fortsätta verka för att möjliggöra tätortsutveckling inom strandskyddade tätortsområden. Det måste vara möjligt att uppnå detta även i en skala som är anpassad till en mindre kommun såsom Trosa och dess lokala förutsättningar.

Kulturmiljö och landskapsbild

Mål:

- Trosa kommuns kulturmiljöer ska fortsätta utvecklas och tillåtas växa.
- Även fortsättningsvis ska kommunens utveckling kunna ses i den fysiska miljön.
- Nyttillkommande bebyggelse ska berika och förstärka kulturmiljön och landskapsbild.

Strategier:

- Inom ramen för detaljplaner ska illustrationer och fotomontage användas i känsliga miljöer för att på ett tydligt sätt kunna presentera planförslaget i förhållande till omkringliggande miljö.
- Kommunen ska verka för kvalitativ gestaltning med hög estetiskt kvalitet utifrån platsens förutsättningar.
- Förtätning och högre våningstal är möjligt i kommunen men inte överallt.

Det inom vissa områden finns höga bevarandevärden

Förutsättningar

Samtliga tre tätorter har delar med höga kulturmiljövärden samtidigt som dessa värden inte gäller generellt för hela tätorten. Det betyder att olika nivå av anpassning krävs för ny bebyggelse eller vid förändring av befintlig. Översiktsplanen pekar på olika värden i bebyggelsen som definierar typisk byggnation i kommunen och dessa värden kan användas i nya projekt. Det kan handla om att ta hänsyn till färgsättning, proportioner, placering av byggnader o s v.

Effekter

Om bebyggelse utformas på ett felaktigt sätt eller tillåts byggas för högt, kan de känsliga kulturmiljöerna snabbt försvinnas och på sikt förstöras för alltid. Det är av betydelse att platsens förutsättningar får väga tungt i bedömningen av ny bebyggelse. Samtidigt som det kan finnas höga bevarandevärden inom vissa områden betyder inte det att ny bebyggelse inte får tillkomma. Vid prövning måste såväl gestaltningsmässiga värden som placering och förhållande till omgivningen i stort beaktas. Landskapsbild kan påtagligt påverkas om hög bebyggelse tillåts i känsliga områden. Ju mer exponerad en byggnad är, desto större krav ställs på gestaltning och höjdsättning. I vissa delar kan det vara möjligt att gå upp i höjd medan i andra direkt olämpligt. Högre byggnader kan också påverka intilliggande bebyggelse genom skuggningseffekter eller påverkan i form av insyn.

Förslag till åtgärder

I översiktsplanen är det lämpligt att ange vilken typ av bebyggelse som föreslås inom respektive utbyggnads- eller omvandlingsområde. Även om det inte går att reglera ett generellt högsta våningsantal i kommunen i stort, kan det vara av värde att definiera områden där bebyggelsen kan tillåtas bli högre samtidigt som det är tydligt inom vilka områden det inte är möjligt. I detaljplaner inom känsliga miljöer är det av betydelse att gestaltningskompetens och vid behov även byggandsantikvarisk kompetens tas med i ett tidigt skede. När det gäller närhet till fornlämningar behövs tidiga samråd med Länsstyrelsen. Detaljplaner

ska vid behov innehålla illustrationer eller fotomontage för att underlätta bedömningen av förslagets lämplighet. Detta gäller såväl i ett nära perspektiv som för att studera bebyggelsens påverkan på landskapsbilden.

Bebyggelseutveckling inom riksintresseområden

Mål:

- Riksintresseområdena i Trosa kommun ska fortsätta kunna utvecklas.

Strategier:

- Trosa kommun ska fortsätta arbeta för en kvalitativ arkitektur inom gällande riksintresseområden för kulturmiljö.
- Varje tid ska få ge sitt avtryck i stadsmiljön.

Förutsättningar

Trosa och Vagnhärad's tätorter omfattas av olika riksintressen för kulturmiljön, Trosa stad och Trosaåns dalgång. I Västerljung finns regionala intressen inom vissa delar. Därutöver finns omfattande fornlämningsområden att ta hänsyn till. Trosa är en levande och växande kommun vilket måste få speglas i stadsbilden. Även om många uppskattar den äldre bebyggelsen måste ny bebyggelse också få tillkomma. Översiktsplanen pekar på karaktärs-

Långsiktig planering ska säkerställa en hållbar utveckling där klimatrisker minimeras

drag när det gäller bebyggelsen i exempelvis Trosa stad och utifrån detta kan ny bebyggelse anpassas med ett modernt formspråk även om färg, form och placeringen kan koppla an till historien.

Effekter

I en växande kommun som Trosa är bebyggelsestrycket högt. Om hänsyn inte tas till omgivningen kan påtaglig skada åsamkas kommunens kulturmiljöer. Gestaltningen är oerhört viktigt och hänsyn måste tas till närmiljön. En felaktigt utformad byggnad eller en felaktig volym kan få stor negativ påverkan på sin omgivning. Det kan även indirekt påverka intilliggande bebyggelse negativt. Alltför stora förändringar i känsliga kulturmiljöer kan också skada och i värsta fall förstöra den attraktivitet Trosa kommun står för på ett mer övergripande plan vilket skulle kunna få stora konsekvenser för kommunens utveckling.

Förslag till åtgärder

Inom riksintresseområden för kulturmiljö ska tidiga samråd ske med byggnadsantikvarisk och arkitektkompetens. Vid behov ska illustrationer tas fram inom ramen för detaljplaner. Även volymstudier kan vara nödvändiga. När detaljplanens bestämmelser ska utformas ska kommunens bygglövenhet vara delaktig för att säkerställa bestämmelsernas genomförbarhet och tydlighet.

Risk, klimat och vatten

Mål:

- Långsiktig planering i Trosa kommun ska säkerställa en hållbar utveckling där klimatrisker minimeras.
- Ny bebyggelse ska lokaliseras på platser som långsiktigt är säkra i förhållande till framtida höjda havsvattennivåer och högre flöden i åar och andra vattendrag.
- Byggnation inom kulturhistoriskt värdefulla miljöer ska vara klimatanpassade inför framtiden.

Strategier:

- Trosa kommuns planering bygger vidare på den djupa erfarenhet och kunskap som kommer från det skred som inträffade i Vagnhärad år 1997.

- Kommunens geotekniska arkiv digitaliseras och tillgängliggörs för kommunens tjänstemän för att säkerställa en hållbar byggnation inför framtiden.
- Kommunen gör kontinuerligt en översyn av allmänna rekommendationer om lägsta bygghöjd över havet och tar del av grannkommuners utredningar i frågan.

Förutsättningar

Skred- och riskfrågor är i stort sett alltid aktuella i kommuners planering. Sedan skredet i Vagnhärad 1997 har ett omfattande utredningsarbete genomförts i syfte att säkerställa stabila åstränder och att undvika nya skredolyckor eller att nya områden planeras på farlig mark. De geotekniska förhållandena är generellt besvärliga i hela kommunen vilket kan förklaras av att kommunen vuxit fram på ytor som höjt sig ur havet under årtusendens lopp. Liksom det skärgårdslandskap som syns idag utgör dagens landområde ett sprickdalslandskap med stor variation i djup till fast mark. Genom kommunen flyter Trosaån vilken sträcker sig långt upp i det sörländska landskapet och påverkar områden i Gnesta, Strängnäs och Södertälje kommuner. Trosaån är reglerad och de två regleringspunkterna finns båda i Trosa kommun. I Trosa stad rinner sedan Trosaån ut i Västra Stadsfjärden där de lägre delarna periodvis påverkas av högvatten i Östersjön. Området runt Trosa påverkas fortfarande av landhöjning men detta motverkar inte i sin helhet den havsvattennivåhöjning Östersjön kommer att få i framtiden.

Effekter

Planering som inte tar hänsyn till geotekniska förhållanden, höga flöden i Trosaån, framtida havsvattennivåhöjningar och framtida tätare och kraftigare regn samt mer omfattande snösmältning kommer att resultera i ökad risk för skred, översvämmad bebyggelse och påverkan på vattenmiljön i såväl Trosaån som Östersjön. Risken kommer även att öka för skador på bebyggelse och infrastruktur. Inom känsliga kulturmiljöer t ex Trosa stad är vägningen mellan kulturmiljövärde och risken för skred eller översvämmning ofta i konflikt med varandra. Samtidigt som byggnader ska framtidssäkras kan exempelvis höga

sockelhöjder och uppbyggnad av marken påtagligt skada riksintresset för Trosa stad. I ett flertal detaljplaner har Länsstyrelsen påtalat vikten av att beakta riksintresset och därmed givit sitt godkännande till att bygga lägre än översiktsplanens rekommendation. En framtida effekt av detta kan bli att byggnader riskerar att översvämmas.

Förslag till åtgärder

Trosa kommun måste fortsätta att bevaka riskfrågor i sin fysiska planering. Utifrån den kunskap som redan finns samt de åtgärder som vidtagits kan kunskapen ytterligare fördjupas. Generellt utreds geoteknik i stort sett alltid i detaljplaner översiktligt och detta kommer att ske även i framtiden. Detaljplaner ska utformas för att säkerställa att byggnader och infrastruktur är anpassade för ett framtida förändrat klimat. Tekniska lösningar ska undersökas inför framtiden om hur byggnader kan säkerställas även om vattenflödena blir större och högre. I detaljplaner är det viktigt att motivera ställningstaganden rörande risk i förhållande till kulturmiljövärden. Genom den kontinuerliga översiktliga planeringen tar kommunen regelbundet ställning till lägsta nivå för byggnade i förhållande till havsvattennivån.

De områden som presenteras i förslag till ny översiktsplan har vägts mot en mängd intressen och anspråk och

Dricksvattenförsörjningen ska långsiktigt säkerställas

slutligen bedömts som genomförbara på ett hållbart sätt. Risk för översvämning och skred, geoteknik, hantering av dagvatten och framtida klimatförändringar har varit några av dessa strategiska frågor förslaget vägts mot.

Dricksvatten, avlopp och dagvatten

Mål:

- Dricksvattenförsörjningen ska långsiktigt säkerställas i Trosa kommun.
- Rening av kommunens avloppsvatten ska hanteras för hela Trosa kommun genom det nya reningsverket i Trosa.
- Dagvatten ska omhändertas lokalt och inte påverka övrig vattenrening eller intilliggande vattendrag.

Strategier:

- Vattenskyddsområden för kommunens vattentäkter uppgraderas för att bättre säkerställa en långsiktig dricksvattenförsörjning.
- Dricksvattennätet byggs ihop för att säkerställa framtida vattenförsörjning.
- Nya föreskrifter för kommunens vattentäkter fastställs.
- Åtgärder för att öka effekten i kommunens vattentäkter utreds och förbereds inför en framtida fortsatt tillväxt i Trosa kommun.
- Dagens reningsverk i Trosa och Vagnhärad ersätts av ett nytt utbyggbart reningsverk vid Trosa våtmark.
- Vatten- och avloppsnätet i kommunen ska uppgraderas i takt med att kommunen växer och byggs ut. Gamla ledningar ska successivt bytas ut eller ersättas i syfte att minska läckage från ledningsnäten.
- En prioriteringsordning för anslutning till kommunalt vatten och avlopp av fritidshusområden upprättas.
- Dagvatten ska omhändertas lokalt och fördröjas vid källan.
- Nya områden ska anpassas för en hållbar dagvattenhantering där rening och fördröjning kan användas som kvalitativa inslag i den fysiska miljön.

Förutsättningar

För att möjliggöra en fortsatt tillväxt behöver Trosa kommun säkerställa en långsiktig hantering av avlopps- och dagvatten samt garantera tillgång till dricksvatten. Trosa kommun har kontinuerligt arbetat med att byta ut och renovera avloppsledningsnätet samt uppgraderat skydd och kapacitet på kommunens vattentäkter. Inom Trosa och Vagnhärad tätorter finns ett utbyggt dagvattennät som leder vattnet till respektive reningsverk. I de nya områden som byggts ut hanteras dock dagvatten på annat sätt och istället för att ledas bort ska dagvatten fördröjas och renas vid källan.

Att säkerställa en trygg och säker dricksvattenförsörjning är en mycket strategisk fråga för var och en av landets kommuner. Trosa har två grundvattentäkter där kapaciteten idag är tillräcklig för befintligt behov och vilka båda har möjlighet att öka uttaget. För att öka driftsäkerheten har systemen byggts om för att garantera att respektive täkt kan fungera som reservvattentäkt för varandra. I en växande kommun är dricksvattenförsörjningen central för planeringen. Föreskrifterna för Sörtuna vattentäkt är på väg att uppdateras.

Effekter

Under senare år har dricksvattenförsörjningen blivit en allt mer diskuterad fråga. Flera kommuner har drabbats av förorenat dricksvatten och har fått hantera konsekvenserna av detta. Ofta har det rört sig om ytvattentäkter. Trosa kommun har två grundvattentäkter med god kapacitet. Skyddet för Sörtuna vattentäkt har setts över och föreskrifter och skyddszoner är på väg att uppdateras. Nästa steg blir att se över motsvarande för Källvretens vattentäkt. I framtiden finns möjligheter för kommunen att öka uttaget i vattentäkterna men det behöver utredas ytterligare. Med tanke på kommunens tillväxt finns alltid risken för att täkterna inte har kapacitet för att möta uttaget. Därutöver måste kommunen se till framtida klimatförändringar där grundvattenmagasinen inte fylls på i samma utsträckning som tidigare. Detta kan leda till bevattningsförbud och andra restriktioner för uttag av dricksvatten.

Vid en fortsatt utbyggnad i kommunen krävs att dagens reningsverk i Trosa och på sikt även det i Vagnhärad ersätts med ett nytt. Görs inte detta kommer det inte vara möjligt att ansluta fler fastigheter och därmed måste bostadsbyggandet minska eller i värsta fall upphöra. Detta gäller även fritidshusområden där det inte är möjligt att lösa varje fastighets avloppshantering enskilt. Det ökar också risken för att orenat avloppsvatten släpps ut och därmed förorenar Trosaån och Östersjön. Detta vore förödande för vattenmiljön och folkhälsan. För att minska belastningen på reningsverken blir det allt viktigare att undvika att dagvatten leds in i dem. Vid alltför höga flöden av dagvatten riskerar reningseffekten att slås ut. I takt med att nederbörds mängderna riskerar att bli högre är det av betydelse att dagvatten hanteras på annat sätt än vad som gjorts tidigare. Numera läggs stor vikt vid att dagvatten ska renas och fördröjas vid källan och inte minst att dagvatten kan tillföra en kvalitet till sitt område. Hanteras inte dagvatten på detta sätt riskeras inte bara reningen i de kommunala reningsverken utan faran är också att orenat dagvatten rinner ut i vattendrag och Östersjön och därmed påverkar vattenmiljön negativt. Såväl föroreningar som gödningsämnen kan läcka ut och därmed bidra till att vattenkvaliteten sjunker.

Förslag till åtgärder

Arbetet med nya föreskrifter för Sörtuna vattentäkt måste slutföras. Därmed säkerställs tillgången till dricksvatten på lång sikt för kommunen. På sikt behöver även kapacitetsutredningar inledas för att se över vilka åtgärder som kan krävas för att möjliggöra ett uttag av mer vatten. En möjlig åtgärd skulle kunna vara att anlägga infiltrationsanläggningar kopplade till Sörtuna vattentäkt.

När det gäller rening av avloppsvatten behöver kommunens va-plan uppdateras och tydliggöras vad gäller framtida anslutningar till det kommunala va-nätet. Det gäller både nybyggnation och befintliga områden som långsiktigt inte kan lösa avloppshanteringens enskilt. Ett nytt reningsverk behöver byggas för att säkerställa kommunens avloppsrening på sikt. Reningsverket ska vara

möjligt att bygga ut i framtiden för att möta den fortsatta utbyggnaden av bostäder och verksamheter i kommunen. Kommunen ska verka för en mer effektiv användning av dricksvatten. Gråvatten ska kunna återanvändas innan det går till reningsverket för slutlig hantering i reningsverket. Genom att exempelvis utnyttja detta till toaletter minskar behovet av uttag av dricksvatten vilket är strategiskt viktigt på lång sikt.

Dagvatten ska hanteras vid källan och därmed fördröjas och renas på plats i högre utsträckning än vad som var fallet tidigare. Kommunens reningsverk ska i allt mindre utsträckning hantera dagvatten. Vid nybyggnation inom områden med utbyggt dagvattennät ska krav på fördröjning ställas för att på sikt minska inflödet i dagvattennätet. Samarbetet mellan Tekniska enheten och Samhällsbyggnadskontoret ska fortsätta för att säkerställa en hållbar hantering av avlopps- och dagvatten i kommande detaljplaner. Samråd ska ske tidigt och ytor avsättas i planområden för exempelvis fördröjning, öppna gestaltade dagvattenlösningar och andra tekniska anläggningar. Genom en fortsatt uppgradering av ledningsnätet såväl genom kontinuerligt underhåll som vid nyexploatering kan risken för vattenläckor och inträngning i kommunens reningsverk minimeras.

Trosa kommun har en lång kuststräcka i kombination med Trosaån och en mängd mindre vattendrag

Miljökvalitetsnormer för vatten

Mål:

- Trosa kommuns planering ska säkerställa att kommunens sjöar och vattendrag kommer att uppnå god kemisk och ekologisk status.
- Vattnets ekologiska, kemiska och kvantitativa status får inte försämrats i Trosa kommun.

Strategier:

- Genom fortsatt inventering av enskilda avloppsanläggningar säkerställs att utsläpp minskar i kustområdet och på landsbygden.
- Kommunen ska fortsätta det egna arbetet och samarbetet med fastighetsägare utmed Trosaån i syfte att minska påverkan från jordbruket.
- Trosaåns vattenvårdsförbund ska även i framtiden samarbeta för att förbättra vattenkvaliteten i hela Trosaåns avrinningsområde. Kommunens arbete med att ta bort vandringshinder i Trosaån ska slutföras.
- Trosa kommun kommer att fortsätta samarbetet i Svealands kustvattenvårdsförbund för framtida förbättringar utmed Östersjökusten.
- Trosa nya reningsverk ersätter befintliga kommunala reningsverk i kommunen och därmed får kommunen

en modern anläggning vilken kan byggas ut i takt med att behovet ökar i framtiden.

- En prioriteringsordning för anslutning till kommunalt vatten och avlopp av fritidshusområden upprättas.
- Dagvatten hanteras vid källan och fördröjs och renas där flödet uppstår i syfte att minska påverkan på intilliggande vattendrag eller kommunens reningsverk.
- När nya områden planläggs studeras möjligheten att använda dagvatten för att förstärka den allmänna miljön gestaltningsmässigt.
- Fortsätta vara restriktiv med nyetableringar och byggnation invid Gisesjön och Björken.
- Fortsätta ställa krav om lösningar för hög skyddsnivå vid anläggandet av enskilda avloppsanläggningar utmed kusten och i särskilt känsliga områden på landsbygden.

Förutsättningar

Trosa kommun har en lång kuststräcka i kombination med Trosaån och en mängd mindre vattendrag. Endast två sjöar har god status, Gisesjön och Björken. Liksom i övriga landet kommer inte miljö kvalitetsnormerna för vatten att uppnås för samtliga vattenförekomster i kommunen när innevarande period avslutats, vilket gör att Trosa liksom övriga kommuner i Sverige inriktar arbetet på att status inte får försämrats. Trosa kommun har kontinuerligt arbetat med att inventera enskilda avloppsanläggningar och förelagt fastighetsägare som inte haft anläggningar som uppfyllt kraven. Successivt har kommunen byggt ut kommunalt vatten och avlopp för att möjliggöra anslutning för fritidshusområden, varav de senaste är Öbolandet, Hagstugan, Lagnövikens och Åda fritidshusområde. Arbetet med kommunens nya reningsverk har gått vidare och en redan antagen detaljplan reserverar mark för det invid Trosa våtmark. Ledningsnätet är utbyggt för att stödja en överflyttning från dagens befintliga reningsverk.

När det gäller arbetet med att minska näringsläckage till Östersjön har projekt genomförts utmed Trosaån tillsammans med berörda fastighetsägare om att säkerställa odlingsfria zoner. Detta arbete kommer att fortsätta liksom

Kommunen arbetar för att åtgärda vandringshinder i Trosaån

möjligheten att inrätta ytterligare våtmarker utmed ån utreds. Vid detaljplanläggning utgör hantering av dagvatten en viktig frågeställning som utreds. Ytor för fördröjning och rening säkerställs i planområdet och i vissa fall utgör dagvatten en del i gestaltningen av de allmänna ytorna.

Effekter

Som kustkommun skulle det leda till omfattande konsekvenser när det gäller miljö kvalitetsnormer för vatten om Trosa kommun inte vidtog de åtgärder som görs idag och som planeras inför framtiden. Såväl ekologisk som kemisk status skulle allvarligt försämrats och därmed skulle målsättningarna med miljö kvalitetsnormer för vatten inte uppnås. Miljön för djur och växter i vattnet och i dess närhet skulle avsevärt försämrats. Det skärgårdslandskap och den landsbygd vi ser idag skulle ändras i stor utsträckning genom stor påverkan på sjöbottnar, lekmöjlighet för fiskar, effekter för fågellivet och de stora rekreativvärden dessa delar av skärgården erbjuder skulle riskera att försvinna. Genom att åtgärda vandringshinder och fortsätta samarbetet för att minska näringsläckaget till Trosaån kommer den ekologiska statusen att förbättras.

Förslag till åtgärder

Vatten känner inga gränser och därför är samarbetet i

såväl Trosaåns vattenvårdsförbund som Svealands kustvattenvårdsförbund mycket viktigt inför framtiden. Genom samarbetena skapas förutsättningar för att verkligen kunna påverka vattnets status. Kommunen ska även i sin samhällsplanering beakta frågor som rör vatten och vattnets vägar till recipient. Att minska mängden dagvatten, ha en tydlig strategi för anslutning till kommunalt reningsverk och allmänt vara sparsam med vatten kan kommunen minska påverkan och bidra till att miljö kvalitetsnormer uppnås för vatten. Dock är det viktigt att betona att kommunen inte själv kan lösa detta utan samarbete krävs med berörda fastighetsägare, statliga myndigheter, regioner och grannkommuner. Kommunen kan fortsätta vara tydlig och informera fastighetsägare inom känsliga områden om vilka krav som ställs men också varför kraven är hårda.

Miljömål

Landets kommuner är viktiga aktörer för att de nationella miljömålen ska uppnås och här har den fysiska planeringen stor betydelse. Relevanta miljömål beaktas och kommunens åtgärder kopplade till översiktsplanering för att uppnå dem redovisas nedan, där varje miljömål inleds med Riksdagens definition av miljömålet.

Begränsad klimatpåverkan

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet uppnås."

Utsläppen av växthusgaser och användningen av fossila bränslen behöver minskas för att målet ska kunna uppnås. För detta är transporterna en av de viktigaste aspekterna där skillnad kan uppnås, men som motverkas av att transporterna på våra vägar ökar. Trosa kommun

kan begränsa klimatpåverkan genom att underlätta för resande och transporter med tåg, där Ostlänken kommer att ha mycket stor betydelse när den börjar trafikeras. Kommunen bidrar genom planering av ett nytt resecentrum samt utvecklingen av norra Vagnhärad invid detta. Därutöver kommer kollektivtrafiken förstärkas med fortsatta satsningar på direktbusslinjer samt fler tågavgångar i syfte att underlätta att resa kollektivt.

Översiktsplanen medger förtätning av befintliga tätorter samt permanentning av fritidshusområden nära dessa. Därutöver prioriteras byggnation i strategiskt viktiga kollektivtrafikstråk. Översiktsplanen pekar på möjligheter till transporter med kollektivtrafik eller cykel. Sedan länge arbetar Trosa kommun med energi- och klimatrådgivning och verksamheten har under de senaste åren vuxit. Genom energieffektivisering kan både naturresurser, kapital och miljö sparas och därför ger kommunen rådgivning till privatpersoner, företag och organisationer. Energipriserna ökar och under senare år har risk för effektbrist i elnätet påtalats. Ny bebyggelse har höga krav vad gäller energiförbrukning men samtidigt finns i kommunen bebyggelse som byggts utifrån andra krav. För att säkerställa en långsiktigt hållbar lösning av Sveriges energibalans, behöver fler bostäder värmas

med förnyelsebara energislag från exempelvis bioenergi och solenergi. Trosa kommun ser därför positivt på en förtätning av fjärrvärmenäten i Trosa och Vagnhärad då de levererar värme från förnybara bränslen. Kommunen arbetar systematiskt med att minska energianvändningen i de egna fastigheterna. Vad gäller vindkraft finns ett riksintresseområde utlagt för havsbaserad, storskalig vindkraft. I dagsläget finns endast ett par vindkraftverk i kommunen. Intresset för att etablera nya har minskat något däremot finns ett stort intresse att installera solceller på byggnader.

Frisk luft

”Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.”

Höga halter av partiklar och höga halter av kväveföreningar i luften kan påverka på olika sätt. Detta är nära kopplat till trafikens avgasutsläpp samt slitage på vägbeläggningar och även för detta mål är minskad vägtrafik viktigt. Även uppvärmningen är av betydelse då vedeldning bidrar till utsläpp. Sedan 2014 är Trosa kommun medlem i Östra Sveriges Luftvårdsförbund för gemensam provtagning och analys av luftkvaliteten enligt Miljökvalitetsnormerna för luft.

Bara naturlig försurning

”De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska heller inte öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.”

Många av insatserna som är nödvändiga för att komma till rätta med försurningsproblemen är beroende av internationella åtaganden. På kommunnivå, kopplat till fysisk planering, är det framförallt minskad vägtrafik som är relevant.

Den kommunala vattenvården syftar i stort till en god hushållning med hav, sjöar och vattendrag genom att minska övergödningen och genom kalkning av försurade sjöar. Mycket av vattenvårdsarbetet sker tillsammans med de kommuner som har del i Trosaåns avrinningsområde, som bland annat Gnesta, Strängnäs och Södertälje kommuner. I Trosa kommun är dock mark och vatten mindre försurningskänsligt. Detta beror på att markerna är naturligt kalkrika och kan neutralisera den sura nederbörden. I kommunen är därför Rensjön den enda sjö som har kalkats genom åren och den har nu uppnått så god status att kalkningen upphört.

Giftfri miljö

”Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.”

För kommunernas del handlar problematiken snarare om de giftiga och långlivade ämnen som redan finns spridda i miljön omkring oss. I Trosa kommun finns några kända förorenade markområden. I samband med exempelvis inledande utredningar kopplat till detaljpla-

Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas

nering studeras markföroreningar och vid behov görs erforderliga undersökningar och åtgärder. Arbetet med miljöskydd kopplat till kemikalier innebär framförallt tillsyn enligt miljöbalken. Miljökontoret ser till att miljöbalken och följdlagstiftningen efterlevs inom olika verksamheter, vilket kan ske med stöd av de allmänna hänsynsreglerna för att förbjuda en verksamhet eller förelägga om åtgärder.

Kopplat till samhällsbyggande gäller att inga farliga ämnen tillåts vid byggnation. Detta kontrolleras i samband med byggnation och prövning av detta. Kommunens nya reningsverk kommer att ha en förbättrad rening när det gäller mikroplaster och medicinrester jämfört med dagens båda verk. Detta är tillsammans med arbetet att få fler invånare att välja andra resesätt än att ta bilen mycket positivt för att uppnå målet om en giftfri miljö.

För att minska påverkan på Östersjön pågår en kontinuerlig dialog med kommunens båtklubbar i syfte att minska påverkan från exempelvis bottenfärg och annan kemikalieanvändning. Därutöver finns i Trosa gästhamn en båtbottnentvätt som är ytterligare ett bidrag till att minska utsläppen av miljögifter i havet, genom att erbjuda ett miljövänligt alternativ till båtbottnfärger.

Skyddande ozonskikt

Miljömålet bedöms inte ha någon relevant koppling till översiktsplanens förslag.

Säker strålmiljö

Miljömålet bedöms inte ha någon relevant koppling till översiktsplanens förslag.

Ingen övergödning

“Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller på möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.”

När mark eller vatten tillförs för mycket näringsämnen uppstår övergödning, vilket får effekter för vattenkvalitet och biologisk mångfald. För Trosa kommun är frågan

mycket relevant då kommunen är en kustkommun med stor efterfrågan på att bo och bygga nära vatten. En stor del av problemen med övergödning kan kopplas till reningsverk, enskilda avlopp och utsläpp från jordbruket. Kommunen arbetar kontinuerligt för att förbättra avloppshanteringen både genom inventeringar av enskilda avloppsanläggningar men också genom att bygga ett nytt kommunalt reningsverk. Därutöver genomförs arbeten för att minska näringsläckaget utmed Trosaån tillsammans med berörda markägare både genom kommunens egna arbete men också via Trosaåns vattenvårdsförbund.

För befintliga enskilda avlopp pågår ett omfattande arbete där samtliga ska inventeras och där det är nödvändigt måste åtgärder vidtas för att minska miljöbelastningen.

Levande sjöar och vattendrag

“Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika miljöer ska bevaras. Naturlig produk-

tionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningarna för friluftsliv värnas.”

Målet kan till stor del knytas till problem med övergödning och försurning, vilket omnämnts tidigare. Vid insatser strävar kommunen efter att åtgärder i möjligaste mån ska få positiva effekter på både övergödning och försurning. I fråga om miljögifter sker åtgärder som nämnts ovan för att förbättra enskilda avlopp samt Trosas nya reningsverk.

Trosaåns fiskevårdsområde har bildats för att vårda och utveckla fiskebestånden i ån. Området omfattar idag åsträckan från Nygårdsdammen i Vagnhärad till stadsfjärdarna och större delen av vattnet runt Öbolandet. Alla fiskevattenägare inom området är medlemmar och tack vare detta kan förvaltningen av fiskeresurserna

Sjöar ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika miljöer ska bevaras

förbättras. Kommunen har tillsammans med Trosaåns Fiskevårdsområdesförening inrättat en fiskevårdsplan för Trosaåns fiskevårdsområde. Denna innefattar en rad åtgärder för att förbättra förutsättningarna för fiskbeståndet i ån, bland annat genom att förbättra lekmiljöer och åtgärda vandringshinder.

Utmed Trosaån finns stora kulturmiljövärden och kommunen arbetar kontinuerligt för att tillgängliggöra promenadvägar och liknande i anslutning till ån. Även promenadvägar utmed stadsfjärdarna i Trosa har hög prioritet i den kommunala planeringen. Utifrån ovanstående resonemang bedöms översiktsplanens genomförande inte påverka miljömålet negativt.

Fastighetsägare har sedan lång tid i varierande omfattning tagit åvatten för bevattning. I vissa fall finns tillstånd medan andra gör det av hävd sedan lång tid tillbaka. Historiskt har detta varit möjligt att göra och uttaget har inte resulterat i negativa effekter för åmiljön. Men de senaste två årens torra somrar i kombination med bevattningsförbud har lett till tidvis mycket låga nivåer i ån. Detta kan ändra förutsättningarna för djur- och växtlivet i Trosaån och därmed kan miljömålet Levande sjöar och vattendrag hotas. Framöver behöver detta bevakas eftersom risk för framtida ökade temperaturer kan leda till att uttag av åvatten ökar ytterligare jämfört med idag.

Grundvatten av god kvalitet

”Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”

Trosa kommun har två grundvattentäkter. Den ena försörjer Trosa, medan den andra tåkten försörjer Vagnhärad och Västerljung. En överföringsledning kopplar ihop de båda ledningsnäten, vilket innebär stabilare vattentillgång och en säkrad vattenkvalitet. Dessutom finns omkring femton enskilda, gemensamma och mindre anläggningar. Kvaliteten på dricksvattnet är generellt mycket bra. Vattenverken och vattentäkterna omges av skyddsområden med tillhörande föreskrifter för att skydda grundvattnet från olika slag av

föreningar. Översiktsplanens föreslagna exploateringsområden samt omvandlingsområden ska uppfylla sedvanliga krav på lösningar för vatten och avlopp.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

”Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård bedrivs så att en långsiktigt hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”

Övergödning, miljögifter och ett alltför intensivt fiske riskerar att störa den biologiska mångfalden i kust- och havsområden. Trosas arbete med att minska övergödning och överfiske berörs ovan. För att minska miljögifter i vattnet i form av båtägares utsläpp finns i Trosa gästhamn sedan 2005 en båtbottdentvätt. Dessutom bedrivs särskilda projekt gentemot båtklubbar och varv i syftet att stimulera till ett mer hållbart båtliv. I Trosa gästhamn finns möjlighet att tömma fritidsbåtars septiktankar.

Södermanlands skärgård är i allmänhet lågt exploaterad och det finns idag stora delar som är väl bevarade utan mänsklig påverkan. Inom kommunens kustområde finns också två marina naturreservat. Med avseende på föreslagna riktlinjer för byggande på landsbygden, i synnerhet i den yttre kustzonen, bedöms tillkommande bebyggelse eller permanentning av fritidshus vara begränsad. I sammanhanget är också Lagnövikens och Hagstugans anslutning till Trosa reningsverk positivt utifrån ett miljöperspektiv. Utveckling av skärgården är alltid komplicerat. Samtidigt som boende och näringsidkare i skärgården ska ges förutsättningar till att bo och verka ska detta balanseras mot höga natur-, rekreations- och kulturmiljövärden. En levande skärgård är en målsättning för såväl Trosa som övriga kustkommuner samtidigt som detta innebär utmaningar i den kommunala planeringen och myndighetsutövningen.

Stadsfjärden vid Trosa samt övriga skärgården påverkas då tätorterna växer och invånarna blir fler. Generellt eftersträvas ett strandnära byggande som tar hänsyn till och inte påverkar den befintliga miljön negativt. Där det är möjligt ställs krav på att strandpromenader som ökar allmänhetens tillgänglighet i samband med exploatering. Stora vinster för den marina miljön i Östra Stadsfjärden väntas när Trosa reningsverk flyttar till Trosa våtmark.

Myllrande våtmarker

”Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

Trosa kommun har anlagt två större våtmarksområden för rening av avloppsvatten. Både Trosa respektive Vagnhärad reningsverk har våtmarksområde som ett sista reningssteg innan vattnet släpps ut. Verken har så hög reningsgrad och tillförlitlighet att de under större delen av året klarar den kvalitetsnorm som är föreskriven för strandbad, det vill säga mer än 50 % av kvävebelastningen i reningsanläggningen. Våtmarkerna främjar det lokala växt- och djurlivet längs Trosaån. Vackra promenadstråk löper runt områdena. I våtmarkens sista dammar finns ett myller av liv. Här finns groddjur och många andra vattenlevande organismer. Även när dagens reningsverk ersätts med ett nytt ska både Trosa och Vagnhärad våtmarker finnas kvar. En möjlig användning som diskuteras är att våtmarkerna i framtiden ska användas för att rena dagvatten.

Levande skogar

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras, samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

Inom kommunen finns flera skyddade naturområden vilket är positivt för miljömålet. Det handlar antingen om naturreservat eller Natura 2000-områden. Kommunens planer på att inrätta ett naturreservat i södra

Hunga strövområde är ett sätt att stärka detta miljömål. Ostlänkens sträckning och översiktsplanens föreslagna Infart västra Trosa gör att sammanhängande naturområden minskas. I båda fallen är föreslagen sträckning vald i syfte att bland annat minimera förlusten av rekreationsmöjligheter, biologisk mångfald och höga naturvärden. Den kommunala planeringen kan i övrigt inte påverka normalt skogsbruk annat än då kommunen äger marken. I översiktsplanen ges dock ett särskilt skydd till stora arealer skogsmark i form av prioriterad grönstruktur, vilket ska ses som en rekommendation att freda särskilt viktiga ytor från exploatering. Skogsbruksfrågor hanteras främst av Skogsstyrelsen.

Ett rikt odlingslandskap

”Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

Globalt sett blir jordbruksmarken allt mer värdefull när jordens befolkning växer och klimatet förändras. Nationellt sett är jordbruksmarken en viktig del av ett hållbart samhälle, där jordbruksmarken behövs för produktion av livsmedel med mera och för att sluta kretslopp. Samtidigt lyfts också vikten av egenproduktion inom landet, bland annat med hänsyn till transporter, beredskap och risker för smittspridning. Näringslivsenheten och Ekologienheten arbetar med ett projekt för att stimulera den lokala marknaden och verka för en ökad självförsörjandegrad i kommunen. Den nationella formuleringen innefattar ett brett spektrum av jordbruksmark och liksom för skogsbruk, kan den kommunala planeringen i slutändan inte påverka annat än den kommunala marken. I syfte att hålla samman tätortsbebyggelse kan återanvändning av mark i kombination med förtätning fungera väl men på vissa platser måste även en del av tätortsutbyggnaden ske på naturmark eller icke produktiv jordbruksmark i tätorternas randzoner.

I samband med föreslagen exploatering som föreslås i

översiktsplanen tas viss åkermark i anspråk. I samhällsplaneringen har avvägningen gjorts, att den åkermark som tas i anspråk för nya stadsdelar, där ett stort antal bostäder och verksamheter kommer att kunna rymmas, i sammanhanget får anses som möjlig att exploatera. Även Ostlänkens utbyggnad kommer att ta åkermark i anspråk i viss mån och därmed påverkas förutsättningarna för jordbruk på flera sätt. Trafikverket redovisar omfattningen, liksom hur störningar och intrång kan minimeras, i järnvägsplan med miljökonsekvensbeskrivning. För Trosa kommun är det särskilt viktigt att bärkraftiga företag kan fortsätta sin verksamhet, såväl under byggtiden som när Ostlänken har tagits i drift.

God bebyggd miljö

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas.”

Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Målet innefattar en rad vitt skilda frågor, som på flera sätt

Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas

berörs av samhällsplaneringen både på ett övergripande plan och i konkreta förslag.

Översiktsplanen föreslår ny bebyggelse utifrån strategin att förtäta i befintliga tätorter och stärka viktiga kollektivtrafikstråk. Kommunen menar att detta möjliggör ett stadsbyggande som ger hälsosamma livsmiljöer med hög kvalitet samtidigt som påverkan på miljön kan minskas genom ett minskat behov av transporter och bättre möjlighet för exempelvis kollektivtrafik. Viktigt är dock att komma ihåg, att den absolut största delen bostäder redan finns och att det därför är i det befintliga byggnadsbeståndet vinster kan göras, i form av energieffektivisering e t c. Översiktsplanens prioriterade grönstruktur anses väl svara upp till miljömålets naturvärden.

Generellt utformas nya områden relativt tätt, vilket ger betydande befolkningsökning utan att onödigt stora ytor tas i anspråk. Förtätning, där det kan öka tätorternas stadsmässighet, ses generellt som positivt. Därför håller tätortsnära exploateringar relativt hög täthet, vilket utnyttjar marken väl även då det är fråga om villa eller radhusbebyggelse, samtidigt som miljöerna skapar hög grad av rörlighet och förutsättningar för mänskliga möten. Nära kopplat till detta är frågor som berör den sociala hållbarheten i form av trygghet och säkerhet. För detta eftersträvas även en mångfald av boendemiljöer.

För att stärka de blå miljöerna ställs krav på att allmänheten får ökad tillgång till strandområden genom att strandpromenader och dylikt anläggs i samband med exploatering.

Generellt sett är problem med buller i kommunen begränsade, trots att E4:an, Södra stambanan och Ostlänkens planerade sträckning passerar genom kommunen. Det som förekommer är oftast klagomål kring byggbuller i samband med förtätningar. Detta pågår under byggtiden men upphör därefter.

Ett rikt växt- och djurliv

”Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt för nuvarande och framtida genera-

tioner. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd."

De förslag som ingår i översiktsplanen och som kan beröra miljömålet är framförallt exploatering vid Solberga i Vagnhärad och Ostlänkens dragning genom kommunen samt Västra Krymla och Västra Trosa. Områdena i Vagnhärad har utretts i Fördjupad översiktsplan för Solberga med tillhörande MKB, vilken vann lagakraft under 2014. Där är bedömningen att exploatering inom ramen för kommunens planering inte bedöms leda till betydande miljöpåverkan avseende miljömålet. Ostlänkens och Infart västra Trosas påverkan på miljömålet, och hur detta kan minimeras, utreds och redovisas i Trafikverkets fortsatta planering. Genom att i översiktsplanen peka på viktiga spridningskorridorer och peka ut prioriterade grönstruktur såväl i tätorterna som på landsbygden skapas förutsättningar för att understödja målet om ett rikt växt- och djurliv. Här är det också viktigt att tänka på skötsel av ruderatmark, vägkanter och ängar med hänsyn till pollinatörer.

Ett rikt växt- och djurliv

Vägval under planarbetet

I förslag till översiktsplan har avvägningar gjorts utifrån många aspekter. Under pågående planperiod har kommunen gjort egna inventeringar och utredningar om möjliga nya områden för bostäder eller verksamheter samtidigt som externa fastighetsägare inkommit med önskemål om ny exploatering. Varje förfrågan har studerats utifrån flera aspekter och de förslag som presenteras har bedömts som möjliga att genomföra medan andra har bedömts som olämpliga och därmed har kommunen meddelat fastighetsägaren detta. När en förfrågan inkommer till kommunen inför arbetet med den nya översiktsplanen studeras området översiktligt. Finns några kända registrerade naturvärden på platsen eller i dess närhet, berörs någon fornlämning eller något byggnadsminne, ligger området inom strandskyddat område, är frågan förenlig med gällande riksintressen och är det i enlighet med kommunens utbyggnadsstrategi? Därutöver görs en lämplighetsbedömning utifrån närområdet i övrigt. Kommunstyrelsens planutskott får sedan ta ställning till respektive förfrågan utifrån ett redovisat kunskapsunderlag. Ska området markeras eller inte i den nya översiktsplanen?

Inom ramen för arbetet med förslag till ny översiktsplan har ett flertal områden studerats men inte inkluderats i översiktsplanen. Några av de större områdena är bl a ytor i anslutning till Infart västra Trosa belägna inom Hunga strövområde, områdena invid Trostorp samt ett större område norr om Ekebonäs mot Stene. Några av de skäl som vägt tungt i prövningen av inkomna förslag är hur väl de följer kommunens utbyggnadsstrategier och långsiktiga planer, påverkan på natur- och kulturmiljöer, anknytning till befintlig bebyggelse och tätorter, möjlighet till hållbar infrastruktur och påverkan på sammanhållna grönstråk.

I vissa fall har områden lagts in i översiktsplanen även om exempelvis en mindre del jordbruksmark tas i anspråk. I den västra delen av Dalby i Västerlångåker har dock avgränsningen gjorts på ett sätt som fortsätter möjliggöra brukande av marken, samtidigt som tätorten sluts på ett

stadsbyggnadsmässigt lämpligt sätt. I flera fall har områden fått en generös avgränsning i översiktsplanen. Det betyder inte att hela ytan kommer att exploateras. Det kommer slutligen att avgöras i samband med kommande detaljplanering då mer noggranna studier genomförs. Detta gäller framförallt norra Vagnhärad där stora områden markeras för bostads- och verksamhetsändamål samt som strategisk mark. Kommunen är medveten om att det inom flera av planförslagets områden finns kända natur- och kulturmiljövärden vilka kommer att utredas i kommande detaljplaneskede. Utifrån dessa utredningar kommer sedan markanvändningen att avgöras i detaljplanen. Det kan innebära att områden avsätts som natur om det är bästa metoden för att skydda värdena. Det kan också innebära att planområdesgränsen ändras som vid exempelvis Västra Krymla där områdena mot Stensundsvägen i den nya översiktsplanen föreslås bli prioriterad grönstruktur istället för nytt boendeområde som anges i nu gällande översiktsplan utifrån genomförd utredning.

Kommunen planerar för tillväxt och att den ska ske balanserat. Kommunfullmäktige har nyligen beslutat om nya mål för kommunens befolkningsutveckling och angett att kommunen ska växa med 200 personer per år sett över en treårsperiod. I en liten kommun kan enstaka år ge stora utslag i befolkningsstatistiken åt båda håll. Kommunens möjligheter att styra detta är i vissa delar begränsade men genom aktiva val för det egna markinnehavet finns möjligheter. Genom att bjuda in till byggnation på kommunal mark kan bostadsbyggandet stimuleras samtidigt som ett avvaktande förhållande kan dämpa en stark tillväxt driven av andra faktorer. I kommunens fortsatta arbete med planering och utveckling är detta viktiga aspekter att ta med. Samtidigt visar erfarenheten att det är viktigt att kunna erbjuda en bred palett av detaljplaner och möjliga utvecklingsområden eftersom konjunkturen kan svänga fort eller exploatörer kan välja att avbryta sina projekt. Översiktsplanen pekar på en variation av områden där olika bostäder av olika typ och upplåtelseform kan byggas i alla tre tätorter.

Vad händer om översiktsplanen genomförs i sin helhet?

Översiktsplanen anger en inriktning för kommunens utveckling på kort och lång sikt. Fokus ligger framförallt på kommande fem till tio år men planen blickar ända fram mot 2040. Planförslaget innebär ett möjligt tillskott på ca 2.000 bostäder under planperioden vilket med dagens genomsnittliga hushållsstruktur ger en befolkningstillväxt på ca 5.000 invånare fram till år 2040. Det motsvarar en befolkningsutveckling utifrån kommunfullmäktiges målsättning om att planera för en genomsnittlig tillväxt om 1,5% per år sett över en treårsperiod. Att Storstockholmsregionen skulle minska i attraktivitet för nya invånare ter sig osannolikt även om vi går in i mer osäkra tider. Under de senaste åren har tendensen snarare varit att attraktiva kommuner utanför regionens kärna vunnit befolkning på de centrala delarnas bekostnad. Mot bakgrund av detta är det viktigt att Trosa kommun fortsätter bedriva sin aktiva översiktliga planering och tydligt peka på kommunens framtida utvecklingsstråk.

Huvuddelen av kommunens nya invånare kommer sannolikt att bo i Vagnhärad som står inför en omvandling. En ökad befolkning och fler verksamheter kan utgöra underlag till ett ännu bättre serviceutbud vilket är till gagn för hela kommunen. Ostlänkens resecentrum kommer att öka möjligheten för pendling för såväl ung som gammal vilket öppnar nya marknader som idag upplevs som otillgängliga. Med en fortsatt tillväxt krävs en tydlig inriktning mot att planera för hållbarhet och underlätta för invånarna att göra smarta val. Det ska finnas kollektivtrafik som är anpassad för de som reser till arbete eller studieorter utanför kommunens gränser. Kommunen ska också kunna erbjuda en attraktiv arbetsmarknad som nås genom hållbara resor. Översiktsplanen hjälper kommunen att styra utvecklingen i den riktning som är den mest gynnsamma på sikt samtidigt som planen kan ge tydlighet i vilka områden som är av särskild betydelse och behöver bevaras och skyddas. Framtida investeringar i infrastruktur underlättas av en tydlig översiktsplan liksom möjligheten att fatta långsiktiga beslut när det gäller utbyggnad och planering av

offentlig service samt även att föra en dialog med externa parter när det gäller exempelvis statliga investeringar i infrastruktur. Kommunens underlag för kollektivtrafik kan stärkas om bebyggelsen lokaliseras till de stråk och förtätningar planen föreslår vilket är viktigt i en liten kommun. Trosa kommun har sedan länge arbetat utifrån principen att varje tätort ska kunna växa utifrån sina förutsättningar och ambitionen är att kommunens alla delar ska dra nytta av den utveckling översiktsplanen pekar på. För att skapa en balanserad tillväxt är det viktigt att kommunen fortsätter arbeta långsiktigt med samhällsbyggnadsfrågor.